

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Факультет математики, фізики та інформаційних технологій
Кафедра комп'ютерних систем та технологій
Силабус курсу

«Інформаційні технології у наукових дослідженнях»

Обсяг	3 кредити ЄКТС, 90 годин
Семестр, рік	1 рік навчання на рівні PhD
День, час, місце	За розкладом
Викладач (і)	Михайленко Владислав Сергійович, доктор технічних наук, доцент
E-mail	vladmihailen@gmail.com
Робоче місце	Кафедра комп'ютерних систем та технологій, вул. Дворянська, 2
Консультації	Онлайн: (за попередньою домовленістю) 17.00-21.00 по Viber, відеоконференція Zoom

КОМУНІКАЦІЯ

Спілкування в аудиторії за розкладом. Інші види комунікації: група в Telegram, очна та онлайн консультації за розкладом.

соціальні мережі: Telegram, Viber (за номером телефону)

аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом дисципліни «Інформаційні технології у наукових дослідженнях» є сучасні програмні засоби збору, обробки, планування та представлення наукових даних у дисертаційних дослідженнях.

Пререквізити курсу: дисципліна належить до обов'язкових та базується на знаннях, вміннях та навичках, отриманих у загальнообов'язкових дисциплін першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти напрямків: «Математика», «Логіка», «Основи програмування». Оволодіння теоретичними основами, вміннями і навичками з інформаційних технологій є підґрунтям, для побудови та використання інтелектуальних систем збору та обробки наукових даних, комп'ютерних систем прогнозування, експертних систем, Інтернет ресурсів; отримання базових знань щодо сучасних методів статистичного аналізу даних, характеристик і функціональних можливостей баз даних, спеціалізованих програмних пакетів у дисертаційних дослідженнях; планування та обробки експериментальної складової дисертаційного дослідження.

Мета – формування концептуальних та методологічних знань по використанню інформаційних технологій у наукових дослідженнях в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності; надає спеціалізовані уміння/навички і методи, необхідні для моделювання, прогнозування та

розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики; започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного процесу ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності; критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей

Завдання:

- ознайомлення із сутністю та значенням сучасних інформаційних технологій;
- формулювання вміння здійснювати логіко-системний аналіз застосування інформаційних технологій в науковому та науково-педагогічному процесі;
- формування уміння застосовувати інформаційні технології відповідно до поставлених завдань.

Очікувані результати.

В результаті вивчення дисципліни здобувачі освіти повинні знати:

- наукові підходи у сучасних інтелектуальних та інформаційних технологіях;
- основні методи обробки наукових даних за допомогою сучасних програмних засобів та інформаційних технологій;
- методи математичного моделювання у програмних продуктах;
- інформаційні технології проведення дослідницької роботи.

Здобувачі повинні вміти:

- систематизувати інформацію о методах пошуку даних у наукових базах;
- використовувати методи математичного моделювання;
- розробляти web – сайти з презентацій наукової роботи та Google форми запитань за тематикою дослідження ;
- застосовувати програмні продукти для рішення наукових завдань;
- створювати мультимедійний контент за тематикою дослідження за допомогою сучасних програмних продуктів та інформаційних систем, зокрема web-доданків, баз даних, презентації PowerPoint.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (10 год.) та практичних занять (12 год.), самостійної роботи здобувачів (68 год.).

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Інформаційні технології у наукових дослідженнях» використовуються наступні методи навчання:

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Освітні вимірювання» використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: розповідь, лекція, пояснення, бесіда, дискусія;
- наочні методи: мультимедійні презентації;
- методи формування практичних умінь та навичок: виконання практичних завдань, розроблення схем, таблиць, програм, розроблення математичних моделей, веб- сайтів, розроблення та захист презентацій.

Перелік тем (загальні блоки)

Змістовий модуль 1. Сучасні програмні засоби та пакети прикладних програм

Тема 1. Історія розвитку програмних засобів для наукових досліджень.

Тема 2. Математичні моделі статистичного аналізу.

Тема 3. Технології пошуку інформації.

Змістовий модуль 2. Інтелектуальний аналіз та представлення даних

Тема 4. Програми для створення web-сайтів.

Тема 5. Системи управління базами даних (СУБД).

Тема 6. Нейроні мережі.

Тема 7. Академічна доброчесність та перевірка на запозичення.

Тема 8. Обробка наукових даних у програмах.

Тема 9. Науковий аналіз даних та машинне навчання.

Рекомендована література

Основна

1. Rouaud M. Probability, Statistics and Estimation : text book. 2013. 161p. <https://www.incertitudes.fr/book.pdf> (дата звернення: 29.08.2022)
2. Chiang C.L. Statistical methods of analysis : text book. New Jericy: World Scientific, 2003. 617 p.
3. Баклан І.В. Експертні системи : навчальний посібник. Київ: НАУ, 2012. 132 с.
4. Гірінова Л.В., Сибірякова І.Г. Інформаційні системи та технології. Частина 1. Технічне та програмне забезпечення інформаційних технологій та систем : навчальний посібник. Харків, 2016. 122 с.
5. Грицунов О.В. Інформаційні системи та технології: навч. посіб. / О.В. Грицунов. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 222 с.
6. Лубко Д.В., Шаров С.В. Методи та системи штучного інтелекту : навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 264 с.
7. Пасічник В.В., Резніченко В.А. Організація баз даних та знань. Київ: Видавнича група ВНУ, 2006. 384 с.
8. Шаров С.В., Лубко Д.В., Осадчий В.В. Інтелектуальні інформаційні системи: навчальний посібник. Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 144 с.
9. Швачич Г.Г., Толстой В.В., Петречук Л.М., Іващенко Ю.С., Гуляєва О.А., Соболенко О.В., Швачич Г.Г. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології : навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.

10. Mikhailenko V.S., Solodovnik M.S. Analysis of the adaptive neural network router. Automatic Control and Computer Sciences, 2017. Vol. 50, № 1. P. 46–53.
11. Mikhailenko, V.S., Kharchenko R.Yu., Shcherbinin, V.A. Leshchenko V.V. Using Neural Network Technologies to Simulate the Working Processes of Ship Steam Boilers : CEUR Workshop Proceedings, 2021. P. 367–373. <https://ceur-ws.org/Vol-3126/paper56.pdf> (дата звернення: 29.08.2022)
12. Михайленко В.С., Лещенко В.В. Аналіз методів ідентифікації систем автоматичного управління судновими паровими котлами. Матеріали XI МНТК «Суднова електроінженерія, електроніка і автоматика (СЕЕА-2021). Одеса: НУ «ОМА», 2021. С. 161-165.
13. Михайленко В.С. Нейромережева система прогнозування динаміки захворювання короно вірусом. Матеріали 76-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників. Одеса : ОНУ, 2021. С. 54- 56.

Додаткова

1. Методи заповнення пропусків даних у задачах прогнозного моделювання соціально-економічних процесів / Бідюк П. І., Терентьєв О. М., Просянкіна-Жарова Т. І. // Інтелектуальні системи прийняття рішень та проблеми обчислювального інтелекту : матеріали міжнародної наукової конференції (ISDMCI-2017). Херсон, ПП Вишемирський В. С. 185-187.
2. Побудова предикативної моделі прогнозування злочинності на основі методу подібних траєкторій в системі SAS / Р. Щука, С. Іванов, О. Терентьєв, В. Орешко, Я. Яворський, А. Кузенко // Системний аналіз та інформаційні технології : матеріали 19-ї Міжнародної науково-технічної конференції SAIT 2017, м. Київ, 30 травня – 2 червня 2017 р. Київ, 2016. С. 335-336.
3. Bidyuk P. , Terentiev O. , Prosyankina-Zharova T. Dynamic processes forecasting and risk estimation under uncertainty using decision support systems : IEEE First Ukraine Conference on Electrical and Computer Engineering (UKRCON), 29 May- 2 June 2017. Kyiv:, 2017. С. 27.
4. Бідюк П. І. , Терентьєв О. М. , Просянкіна-Жарова Т. І. , Савастьянов В. В. Застосування інструментів SAS BASE для дослідження ефективності методів обробки пропусків у вибірках даних з метою підвищення якості прогнозування показників продовольчої безпеки країни : Proceedings of 19-th the International conference SAIT 2017, Kyiv, Ukraine, May 22 – 25, 2017. Kyiv : ESC “IASA” NTUU Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, 2017. С. 253–254.
5. Silberschatz A., Korth H. F.; Sudarshan S. Database system concepts (вид. 6). New York: McGraw-Hill, 2011
6. Davis G. Management Information Systems: Conceptual Foundations, Structure, and Development. New York : McGraw-Hill, 1974. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-0-387-35505-4_5 (дата звернення: 29.08.2022)

7. Edwards J.S. Expert Systems in Management and Administration – Are they really different from Decision Support Systems? *European Journal of Operational Research*, 1992. Vol. 61. P. 114–121.
8. Power D.J. A Brief History of Decision Support Systems. DSSResources.COM, World Wide Web, <http://DSSResources.COM/history/dsshhistory.html>, version 2.8, May 31, 2003. (дата звернення: 29.08.2022)
9. Turban, E. Decision support and expert systems: management support systems. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 1995.
https://www.goodreads.com/book/show/1014746.Decision_Support_and_Expert_Systems (дата звернення: 29.08.2022)
10. Ткач С. М. Управління ризиками інвестиційної діяльності в регіоні: теоретичні основи та прикладні аспекти : монографія. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2015. 234 с.
11. Управління ризиками медійних та видавничо-поліграфічних підприємств [Електронний ресурс]: методичні вказівки до виконання розрахункової роботи для студентів галузі знань «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр», КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 53 с.
12. Історія профілю ризику : Митна енциклопедія / за ред. І. Г. Бережнюка та ін. – Хм. : ПП Мельник А. А., 2013. 472 с.
13. Bing L. Web Data Mining: Exploring Hyperlinks, Contents, and Usage Data : textbook. Springer, 2011. 642 p.
14. Cronin B. Annual Review of Information Science and Technology. ARIST, 2004. 674 p. https://en.wikipedia.org/wiki/Annual_Review_of_Information_Science_and_Technology (дата звернення: 29.08.2022)
15. Kosala R., Blockeel H. Web Mining Research: A Survey. ACM SIGKDD, 2000. P. 2-3.
https://www.researchgate.net/publication/2378016_Web_Mining_Research_A_Survey (дата звернення: 29.08.2022)
16. Lingras P., Akerkar R. Building an Intelligent Web: Theory and Practice. Jones and Bartlett Publishers, 2008. 326 p.
17. Srivastava J., Desikan P., Kumar V. Web Mining – Concepts, Applications, and Research Directions. 2004. https://link.springer.com/chapter/10.1007/11362197_10 (дата звернення: 29.08.2022)
18. Silberschatz A., Sudarshan S. Database system concepts (6th Edition). New York: McGraw-Hill, 2011. 25 p.
19. Sivaramakrishnan J., Balakrishnan V. Web Mining Functions in an Academic Search Application. Dubai : BITS – PILANI, 2009. С. 132-139.
https://www.researchgate.net/publication/26849398_Web_Mining_Functions_in_an_Academic_Search_Application (дата звернення: 29.08.2022)
20. https://www.researchgate.net/publication/26849398_Web_Mining_Functions_in_an_Academic_Search_Application (дата звернення: 29.08.2022)
21. Wel L. Royackers L Ethical issues in web data mining. *Ethics and Information Technology* 2004. No 6/ P. 129–140.

<https://pure.tue.nl/ws/files/1901768/612259.pdf> (дата звернення: 29.08.2022)

22. Wang, L., Fu, X. Data mining with computational intelligence. Berlin: Heidelberg : Springer, 2005. 276 p.

https://cdn.preterhuman.net/texts/science_and_technology/artificial_intelligence/Data%20Mining%20with%20Computational%20Intelligence%20-%20Lipo%20Wang%20,%20Xiuju%20Fu.pdf

Електронні інформаційні ресурси.

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України <https://mon.gov.ua/>
2. Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського <http://nbuv.gov.ua/>
3. Сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського <http://www.dnpb.gov.ua/>
4. Сайт бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова <http://onu.edu.ua/>
5. Сайт Одеської національної наукової бібліотеки <http://odnb.odessa.ua/>
6. Сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В.Г. Короленка <http://korolenko.kharkov.com/>
7. Сайт видання Springer <https://www.springer.com/gp>
8. Сайт пошуку за номером Orcid та профілем автора <https://orcid.org/>
9. Єдина бібліографічна і реферативна база даних наукової літератури що рецензується <https://www.scopus.com/> - Сайт Scopus (Скопус)

ОЦІНЮВАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи контролю навчальних досягнень студентів: опитування, написання міні-доповідей, виступи з презентаціями, виконання практичних вправ; розв'язання ситуаційних задач, тестові завдання. Форми оцінювання: усне опитування, перевірка розв'язку ситуаційних задач, тестування, оцінювання активності студента у процесі занять, (внесення пропозицій, оригінальних рішень, уточнень, доповнень), оцінювання виступів та презентацій, оцінювання виконання завдань самостійної роботи, оцінювання змісту індивідуального завдання та його захисту, оцінювання аналізу і самоаналізу завдань.

Поточний контроль проводиться на лекціях (до 5 балів за одне заняття), на практичних заняттях перевіряється виконання та проводиться захист практичних робіт (до 10 балів за одне заняття у 1 модулі, до 5 балів за одне заняття у 2 модулі). Окремо оцінюється виконання та захист ІНДЗ – до 40 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

Види навчальної роботи	Кількість балів
Поточний контроль на лекціях модуль 1 (2 заняття)	0 – 10

Виконання і захист практичних робіт модуль 1 (1 заняття)	0 – 10
Поточний контроль на лекціях модуль 2 (4 заняття)	0 – 20
Виконання і захист практичних робіт модуль 2 (4 заняття)	0 – 20
Виконання та захист ІНДЗ	0 – 40
Підсумкова сума балів	0 – 100

Нарахування балів за відвідування лекційних і семінарських занять не передбачається. Нарахування бонусних балів не передбачається.

За домовленістю з лектором окремі теми та/або практичні роботи можуть бути перезараховані шляхом отримання відповідного Сертифікату освітніх платформ Coursera (www.coursera.org), Udacity (www.udacity.com), Prometheus (prometheus.org.ua), Education Era (www.ed-era.com) тощо.

Підсумковий контроль за дисципліною – залік.

Самостійна робота студентів

1. Історія розвитку математичних програм у наукових дослідженнях.
2. Методи статичного аналізу.
3. Технології пошуку інформації.
4. Наукові електронні бібліотеки.
5. СУБД та системи візуалізації даних.
6. Практичні роботи:
  - 6.1. Методи експертного аналізу. Зробити практичне завдання згідно з варіантом одним із методів з проранжуванням актуальності обраної наукової теми шляхом опитування експертів.
  - 6.2. Використання Power Point. Розробити презентацію свого наукового дослідження із зазначенням актуальності, мети, завдань, гіпотез та назвою публікацій на тему дослідження.
  - 6.3. Екстраполяція даних. Розробити програму з аналізу та прогнозу чисельності населення країни на 2024 рік відповідно до завдання.
  - 6.4. Створення web-сайту. Створити сайт портфолію із зазначенням своєї спеціальності, наукових інтересів, списком публікацій.
7. Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) «Створення ІТ-системи за тематикою власного наукового дослідження».

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання: усі індивідуальні самостійні завдання мають бути здані і захищені не пізніше передостаннього семінарського заняття. У разі порушення термінів здачі і захисту самостійних індивідуальних завдань кількість балів за їх виконання зменшується. Складання і перескладання заліку здійснюється відповідно до Положення про організацію і проведення контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/poloz-org-kontrol_2022.pdf).

Політика щодо академічної доброчесності: Здобувач вищої освіти та лектор повинні дотримуватися академічної доброчесності згідно Кодексу академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf>

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- зниження результатів оцінювання самостійних завдань, тестувань за змістовими модулями, іспиту;
- повторне проходження оцінювання самостійних завдань, тестувань за змістовими модулями, іспиту;
- призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, тестування за змістовими модулями);
- повторне проходження відповідного освітнього компоненту освітньої програми;

Політика щодо відвідування та запізнь: відвідування практичних занять є обов'язковим, лекцій – бажаним, запізнь уникати.

Мобільні пристрої: допускається використання смартфона, планшету або іншого пристрою з доступом до інтернет-мережі під час лекції або практичного заняття у випадках роботи з інформаційними джерелами та їх обговоренням (визначається лектором). Всі практичні роботи виконуються з використанням комп'ютерної техніки – у спеціалізованій лабораторії (комп'ютерний клас) кафедри або (за бажанням здобувача) на власному ПК.

Поведінка в аудиторії: творча, ділова, доброзичлива атмосфера.